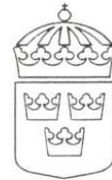

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1990/91:AU21

Vissa fredspliktsregler, "Lex Britannia"

1990/91
AU21

I detta betänkande behandlar utskottet

- proposition 1990/91:162 om vissa fredspliktsregler
- 2 motioner väckta med anledning av propositionen
- 5 motioner från allmänna motionstiden 1991

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas regeringens förslag till vissa ändringar i medbestämmandelagen bl.a. i fråga om fredspliktsreglerna. Förbudet för en arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation att anordna, föranleda eller genom understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig stridsåtgärd skall inte sträcka sig utöver åtgärder som riktar sig mot sådana arbetsförhållanden som medbestämmandelagen är direkt tillämplig på.

Moderata samlingspartiet samt folkpartiet liberalerna och centern har yrkat avslag på propositionen bl.a. med motiveringen att reglerna kan strida mot EG-rätten.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Reservationer har avgetts av de tre borgerliga partierna.

Propositionen

I proposition 1990/91:162 föreslår regeringen — efter föredragning av statsrådet Mona Sahlin —

att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

Lagförslaget återfinns i *bilaga* till detta betänkande.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1990/91:A46 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en parlamentarisk utredning om den arbetsrättsliga lagstiftningen.

1990/91:A47 av Elver Jonsson och Börje Hörnlund (fp, c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en arbetsrättsutredning.

Motioner från allmänna motionstiden 1991

1990/91:A743 av Stig Gustafsson och Kurt Ove Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge MBL en sådan utformning att lagen tillåter vidtagande av sympatiåtgärder i konflikter med utländsk bakgrund.

1990/91:A747 av Birger Rosqvist m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sådan ändring i medbestämmandelagen att den ordning och det rättsläge som gällde före den s.k. Britannia-domen återställs.

1990/91:A755 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående konfliktreglerna vid konflikter med utländska parter,

1990/91:A760 av Viola Claesson och Karl-Erik Persson (v) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till regel som kompletterar medbestämmandelagen (MBL) i enlighet med vad som i motionen anförts.

1990/91:A773 av Rolf Clarkson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inte låta svensk arbetsrättslig lagstiftning omfatta andra länders sjöfart.

Motiveringen återfinns i motion 1990/91:T647.

Utskottet

Bakgrund

Den 1 november 1989 meddelade arbetsdomstolen (AD) dom i det s.k. Britannia-målet. Målet gällde lovligheten av fackliga stridsåtgärder som vidtagits mot ett på Cypern registrerat fartyg, M/S JSS Britannia, som anlöpt Göteborgs hamn. Stridsåtgärderna hade till syfte att tvinga ägaren, ett västtyskt rederi, att ersätta ett filippinskt kollektivavtal med ett s.k. ITF-avtal (ITF = Internationella Transportarbetarefederationen).

AD fann i domen att fackliga stridsåtgärder av en arbetstagarorganisation är olovliga enligt medbestämmandelagen om de syftar till att framtinga ett undanröjande eller en ändring av ett bestående kollektivavtal mellan en arbetsgivare och en *annan* arbetstagarorganisation. Detta gäller såväl när stridsåtgärderna riktas direkt mot arbetsgivarparten i det kollektivavtalet (42 § medbestämmandelagen) som när de utgör sympatiåtgärder mot en motpart i den angripande arbetstagarorganisationens eget kollektivavtal (41 § första stycket 4.).

AD fann att detsamma gäller enligt medbestämmandelagen under jämförbara förhållanden när fackliga stridsåtgärder vidtas i Sverige i syfte att undanröja eller åstadkomma ändring i ett avtal mellan utländska parter för en utländsk arbetsplats om de enligt tillämplig utländsk lag är olovliga i förhållandet mellan avtalsparterna. Domstolen framhåller dock att det måste göras undantag för sådana fall där det uppenbarligen skulle strida mot grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa den utländska lagen på frågan om lovligheten av stridsåtgärder i förhållandet mellan parterna i det utländska avtalet.

Med anledning av bl.a. denna dom har Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) begärt att den svenska lagstiftningen skall ändras så att det inte skall föreligga hinder mot att vidta stridsåtgärder på den svenska arbetsmarknaden av det skälet att den berörde arbetsgivaren har träffat kollektivavtal utomlands.

Propositionen

I 42 § medbestämmandelagen regleras arbetsmarknadsorganisationernas ansvar för fredsplikten. Innebörden är bl.a. att en arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation inte får anordna eller på annat sätt föranleda olovlig stridsåtgärd. En sådan organisation får inte heller genom understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig cstridsåtgärd.

I propositionen föreslås för det första att tillämpningsområdet för de nu återgivna bestämmelserna begränsas. Det däri reglerade förbudet att bl.a. anordna eller understödja olovliga stridsåtgärder bör inte sträcka sig utöver åtgärder som riktar sig mot sådana arbetsförhållanden som medbestämmandelagen är direkt tillämplig på.

Vidare föreslås en ny regel i medbestämmandelagen i syfte att lösa frågan om hur man skall se på det redan befintliga utländska kollektiv-

avtalets giltighet och fortsatta rättsliga betydelse, när efter fackliga stridsåtgärder i Sverige ett nytt kollektivavtal träffas mellan arbetsgivaren och en angripande svensk facklig organisation. I de delar avtalen är oförenliga med varandra skall det senare träffade avtalet gälla framför det första.

Slutligen skall, för det fall att något annat följer av utländsk lag när den är tillämplig på avtalet, det i medbestämmandelagen föreskrivas att ett kollektivavtal som är ogiltigt enligt utländsk rätt på den grunden att det tillkommit efter en stridsåtgärd trots detta är giltigt här i landet, om stridsåtgärden var tillåten enligt denna lag.

Utgångspunkten för de föreslagna förändringarna är medbestämmandelagens tillämpningsområde. Detta bestäms i rättstillämpningen enligt sedvanliga normer för lagkonflikter genom en helhetsbedömning av det aktuella arbetsförhållandets anknytning till Sverige, varvid sådana faktorer som arbetsplatsens geografiska belägenhet och parternas nationalitet får betydelse. Grundtanken är att de särskilda regler som i svensk lag ställts upp till skydd för träffade kollektivavtal såvitt gäller stridsåtgärder och motsvarande endast bör avse sådana avtal som även i övrigt omfattas av lagen. Syftet är att medbestämmandelagens förbudsregler inte skall vara tillämpliga på åtgärder som vidtas mot arbetsförhållanden som har så liten anknytning till den svenska arbetsmarknaden att medbestämmandelagens regler inte är tillämpliga på dem.

Regeringens förslag syftar bl.a. till att ge de fackliga organisationerna i Sverige möjligheter att träffa kollektivavtal med villkor som motsvarar vad som normalt tillämpas i fråga om arbete som utförs här i landet och därigenom motverka s.k. social dumpning. Med detta uttryck avses främst att låglöneländernas arbetskraft utnyttjas på den svenska arbetsmarknaden på villkor som inte når upp till en nivå som är acceptabel för den övriga arbetsmarknaden.

Den föreslagna förändringen har betydelse även för bedömningen av om det är tillåtet att delta i en internationell solidaritetsaktion. De föreslagna bestämmelserna får emellertid betydelse endast för sådana fall där åtgärden till följd av de tidigare återgivna bestämmelserna i 42 § medbestämmandelagen annars skulle ha varit olovlig.

Motionerna

Moderata samlingspartiet yrkar i motion A46 av Sonja Rembo m.fl. avslag på propositionen. Motionärerna hänvisar till den grundläggande principen i internationellt samarbete att avtal skall ömsesidigt respekteras oberoende av var de träffas. Man måste enligt motionärerna vara medveten om att andra utvecklade marknadsekonomier har en arbetsrättslagstiftning som grundar sig på andra principer än den svenska. Det finns exempelvis ofta bestämmelser om minimilön m.m. i lag. I motionen hänvisas till att kravet på arbetstillstånd fortsättningsvis endast kommer att gälla länder utanför EES-sfären och Norden. Lagändringen torde följaktligen rikta sig huvudsakligen mot förhållanden mellan Sverige och EG-länderna.

Motionärerna finner vidare regeringens slutsats att lagförslaget inte skulle stå i strid mot diskrimineringsförbudet enligt Romfördraget som tveksam. Den i sammanhanget intressanta s.k. Rush Portuguesa-domen i EG-domstolen i vilken uttalats att en medlemsstat kan utvidga sin lagstiftning eller sina kollektivavtal till att gälla alla som arbetar inom staten torde ha begränsad innebörd eftersom det är s.k. allmängiltigförklarade kollektivavtal som avses. Möjligheten till allmängiltigförklaring är ett rättsmedel som saknas i Sverige. Förslaget inrymmer problem även från GATT-synpunkter såvitt avser den där pågående liberaliseringen av tjänstehandeln. Svenska fackliga intressen kan komma att hindra importkonkurrens genom skillnader i löneläge, något som står i strid med frihandelssträvanden.

Motionärerna ser en risk att svenska fartyg utsätts för repressalier i främmande hamnar. Särskilt känsligt är det i förhållande till fartyg i nordiska internationella fartygsregister, där avtal godkänts av andra nordiska fackliga organisationer. Stridsåtgärder från svenska organisationernas sida kan leda till arbetslöshet för filippinare. Det är knappast heller troligt att polacker som kämpat sig till kollektivavtal uppskattar att bli fråntagna sitt förhandlingsresultat. Det är enligt motionen anmärkningsvärt att inget försök gjorts att analysera behovet eller effekterna av förslaget. Anmärkningsvärt är också att i nuvarande läge i EES-förhandlingarna lägga fram ett förslag av detta slag. Motionärerna anser att förslaget är illa genomtänkt och skadligt för Sveriges relationer med EG. Slutligen framför de att relationerna mellan svensk arbetsrätt och EG-rätten måste analyseras av den kommande arbetsrättsliga utredningen. I motion A755 från den allmänna motionstiden framför Sonja Rembo m.fl. (m) att frågan om konflikter mot utländska parter bör övervägas i samband med den arbetsrättsliga utredningen.

I motion A47 av Elver Jonsson (fp) och Börje Hörnlund (c) yrkas likaledes avslag på propositionen. Motionärerna anser det felaktigt att inför en EG-ansökan vidta åtgärder som skiljer ut Sverige från övriga Europa. Innebörden av förslaget är enligt motionärerna att den fackliga organisationen inte skall behöva redovisa några skäl för ett blockadbeslut. En svensk fackförening skall alltså få avgöra om en portugisisk organisation förhandlat sig till en tillräckligt hög lön. Risken finns för missbruk, framförs det. I motionen anförs vidare, på liknande grunder som i m-motionen, att det är tveksamt om lagändringen är i linje med Rush Portuguesa-domen. Regeringens förslag bygger på att de fackliga organisationerna efter eget gottfinnande skall kunna vidta stridsåtgärder. Förslaget är diskutabelt också från synpunkten att länder bör respektera varandras lagstiftning och civilrättsliga avtal. Det kan leda till orimliga konsekvenser – ett svenskt kollektivavtal kan komma att gälla på ett fartyg trots att den enda bindningen till Sverige är att lastning skett här. Liksom m-motionärerna anser Elver Jonsson och Börje Hörnlund att en total översyn är nödvändig av den svenska arbetsrättens förhållande till EG-rätten.

I betänkandet behandlas ytterligare fyra motioner från den allmänna motionstiden med anknytning till frågan om stridsåtgärder i internationella förhållanden.

I tre av dessa begärs lagändringar i linje med det nu framlagda lagförslaget. Stig Gustafsson och Kurt Ove Johansson (båda s) anser enligt motion A743 att medbestämmandelagen bör ges sådan utformning att lagen tillåter sympatiåtgärder i konflikter med utländsk bakgrund. Birger Rosqvist (s) vill i motion A747 ha en ändring i lagen så att det rättsläge som rådde före Britannia-domen återställs. Viola Claesson och Karl-Erik Persson (båda v) yrkar i motion A760 en ändring i 42 § medbestämmandelagen av innebörd att paragrafen inte skall tillämpas när kollektivavtal eller fredsplikt annars föreligger till följd av utländsk lag.

Slutligen yrkas i motion A773 av Rolf Clarkson m.fl. (m) att svensk arbetsrättslig lagstiftning inte skall omfatta andra länders sjöfart.

Utskottet

Det är för utskottet av stor vikt att det svenska regelsystemet är utformat på ett sådant sätt att svenska fackliga organisationer har möjlighet att utöva inflytande avseende de villkor som skall gälla på den svenska arbetsmarknaden. Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att detta är en av hörnstenarna i det svenska arbetsrättsliga systemet.

Som framhålls i propositionen riskerar alla arbetsgivare på den svenska arbetsmarknaden att utsättas för stridsåtgärder från de fackliga organisationernas sida när de försöker få till stånd ett kollektivavtal. När ett sådant avtal har träffats är det emellertid inte tillåtet att genom stridsåtgärder söka ändra eller upphäva avtalet.

En utländsk arbetsgivare som avser att bedriva verksamhet i Sverige riskerar att på samma sätt som svenska arbetsgivare bli utsatt för stridsåtgärder. Hittills har detta inte inneburit några särskilda problem eftersom arbetstillstånd har krävts för utomnordisk arbetskraft. Sådant tillstånd har givits endast om arbetsvillkoren motsvarar vad som gäller på den avtalsreglerade delen av den svenska arbetsmarknaden. En ökad integration med övriga Europa medför att systemet med arbetstillstånd inte kan upprätthållas i samma utsträckning som i dag.

Bakgrunden till LOs och TCOs framställningar är risken för att arbetsgivare som avser att bedriva verksamhet här i landet har träffat kollektivavtal med en utländsk facklig organisation på sådant sätt att avtalet också omfattar verksamheten i Sverige. Detta kollektivavtal kan komma att vara skyddat i den meningen att stridsåtgärder inte får vidtas här i landet för att ändra eller upphäva avtalet.

Det sägs ofta att rätten att vidta fackliga stridsåtgärder är fri; enligt regeringsformen 2 kap. 17 § har förening av arbetstagare samt arbetsgivare och förening av arbetsgivare rätt att vidta fackliga stridsåtgärder, om annat inte följer av lag eller avtal. Vad som ibland förbises är emellertid den i själva verket långtgående fredsplikt som följer av att kollektivavtal har träffats, ett uttryck för grundsatsen att avtal skall hållas. Svensk lag ålägger dessutom de organisationer som verkar på den svenska arbetsmarknaden ett ansvar för att fredsplikten upprätthålls, även i de fall då organisationen inte själv är part i avtalet. Detta

har motiverats med att av de sammanslutningar som tagit till uppgift att verka som fackliga organisationer borde kunna krävas att de lojalt ställer sig bakom de rättsliga grundsatser som gäller på arbetsmarknaden och inte medverkar till fredspliktsbrott av andra, organisationer eller enskilda. För varje organisation, oberoende av det organisatoriska sambandet, är det därför otillåtet att anordna eller på annat sätt föranleda stridsåtgärder som enligt lagens fredspliktsregler inte är lovliga för den som är bunden av kollektivavtal, liksom genom att lämna understöd eller på annat sätt medverka vid sådana stridsåtgärder (SOU 1975:1 s. 436 f., prop. 1975/76:105 bil. 1, s. 277, 406).

Dessa i svensk rätt långtgående fredspliktsregler kan jämföras med förhållandena i många länder i Europa, där förekomsten av ett kollektivavtal inte innebär någon fredsplikt i sig. Den omständigheten att fredspliktsreglerna i medbestämmandelagen i princip skyddar även kollektivavtal som huvudsakligen avser att reglera förhållanden utanför Sverige innebär därför, såsom påpekas i propositionen, särskilda problem för oss när det gäller att motverka social dumpning.

Utskottet anser att det inte möter några betänkligheter att på sätt som är innebörden av regeringens förslag föreskriva att det nys beskrivna mer allmänna ansvaret för fredsplikten skall gälla enbart i arbetsförhållanden som medbestämmandelagen är direkt tillämplig på, dvs. då det finns en dominerande anknytning till Sverige eller svenska förhållanden. Uttryckt på ett annat sätt kan det inte anses orimligt att en part i ett avtalsförhållande som har så svag anknytning till Sverige att svensk lag i övrigt inte är tillämplig på avtalet inte skall vara skyddad genom de långtgående regler om fredsplikt för organisationer som följer av det svenska arbetsrättsliga systemet.

Utskottet instämmer med regeringen i bedömningen att med den utformning som förslaget fått kan det inte innebära någon risk för diskriminering på grund av nationalitet enligt artikel 7 i Romfördraget. Även i fråga om de andra ändringarna bygger förslaget på att anknytningsfakta skall vara avgörande, varför reglerna inte heller i dessa delar kan anses som diskriminerande.

Invändningarna mot förslaget i motionerna av Sonja Rembo m.fl. (m) resp. av Elver Jonsson (fp) och Börje Hörnlund (c) uppfattar utskottet som till inte oväsentlig del grundade på farhågor om missbruk av reglerna från de fackliga organisationernas sida. Med anledning därav vill utskottet understryka vad förslaget syftar till.

Det handlar om att svenska fackliga organisationer skall kunna svara för att den svenska arbetsmarknadens villkor skall gälla när arbetsgivare avser att bedriva verksamhet här i landet men när anknytningen inte är så stark att svensk lag blir tillämplig på arbetsförhållandena. Det kan t.ex. vara fråga om ett entreprenadföretag som utför tillfälligt arbete här i landet. Denna strävan att kunna motverka social dumpning och möjliggöra en sund konkurrens på lika villkor måste enligt utskottets mening anses fullt godtagbar. Även det andra syftet bakom regeringens förslag måste enligt utskottets mening anses i hög grad vällovligt, nämligen att möjliggöra internationella solidaritetsaktioner när dessa inte redan enligt vad som nu gäller är tillåtna. Utskottet

finner ingen anledning att tro att de svenska arbetsmarknadsorganisationerna kommer att visa brist på omdöme och ansvar när det gäller stridsåtgärder av det slag som nu är i fråga.

Sammanfattningsvis anser utskottet att medbestämmandelagen bör ändras i de hänseenden som föreslås i propositionen. Motionerna med yrkande om avslag på propositionen, A46 (m) och A47 (fp, c), avstyrks således i denna del.

Utskottet finner inte heller något behov av en utredning av det slag som efterlyses i de nyssnämnda motionerna A46 och A47 liksom i Sonja Rembos (m) m.fl. motion A755, varför de avstyrks även i dessa delar.

De under den allmänna motionstiden väckta motionerna med yrkanden om lagändringar i linje med den nu framlagda propositionen, A743 (s), A747 (s) och A760 (v), får anses tillgodosedda med utskottets ställningstagande.

Med anledning av det i motion A773 (m) framställda yrkandet rörande den svenska arbetsrättsliga *lagsifningens* *ullämpning på andra länders sjöfart* vill utskottet hänvisa till vad som i det föregående sagts om svensk lags tillämpning i internationella förhållanden. Utskottet kan tillägga att frågan om medbestämmandelagens tillämpning på sjöfartens område berörts i den lagens förarbeten. Lagen bör gälla fartyg som enligt sjölagen är svenskt, oavsett vem som handhar driften ombord. Även beträffande utlandsregistrerade fartyg bör lagen gälla om fartyget ändå har dominerande anknytning till svenska förhållanden, t.ex. om fartyget går i trafik som regelbundet berör svenska hamnar och de anställda till övervägande delen är av svensk nationalitet. Ett riktmärke bör därvid vara om regeringen med stöd av sjömanslagen har förordnat att den lagen skall gälla ombord. Vad som nu sagts tar enligt förarbetena sikte på det fallet att lagtillämpningsfrågan kommer upp vid AD. Huruvida annat lands domstol kommer att tillämpa den svenska lagen avgörs med hänsyn till de internationellt privaträttsliga principer som har antagits i det landet. (prop. 1975/76:105 bil. 1, s. 327)

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion A773.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande ändring i medbestämmandelagen m.m.*

att riksdagen med bifall till proposition 1990/91:162, med anledning av motionerna 1990/91:A743, 1990/91:A747 och 1990/91:A760 samt med avslag på motionerna 1990/91:A46, 1990/91:A47 och 1990/91:A755 yrkande 7 antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet,

res. 1 (m)

res. 2 (fp, c)

2. beträffande *lagsiftningens tillämpning på andra länders sjö-
fart*

att riksdagen avslår motion 1990/91:A773.

res. 3 (m)

Stockholm den 16 maj 1991

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Kjell Nilsson (s), Lahja Exner (s), Gustav Persson (s), Anders G Högmark (m), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Monica Öhman (s), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Karl-Erik Persson (v), Anna Horn af Rantzien (mp), Eivor Husing (s), Erik Holmkvist (m) och Gunhild Bolander (c).

1. Ändring i medbestämmandelagen m.m. (mom. 1)

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Det är" och på s. 8 slutar med "dessa delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att propositionen bör avslås. Förslaget är ett beställningsverk avsett att tillgodose krav från LO och TCO. Såsom framhålls i moderata samlingspartiets kommittémotion A46 av Sonja Rembo m.fl. är det en grundläggande princip i internationellt samarbete att avtal skall ömsesidigt respekteras oberoende av var de träffas, bortsett från fall då avtalen är uppenbart orimliga eller grundar sig på regler som inte är allmänt kända i den internationella rättstillämpningen. Man måste såsom påpekas i motionen vara medveten om att andra utvecklade marknadsekonomier har en arbetsrättslagstiftning som grundar sig på andra principer än den svenska. Det finns exempelvis ofta minimibestämmelser om anställningsvillkor fastställda i lag. Som framhålls i motionen kommer kravet på arbetstillstånd fortsättningsvis endast att gälla länder utanför EES-sfären och Norden. Lagändringen torde följaktligen rikta sig huvudsakligen mot förhållanden mellan Sverige och EG-länderna.

Utskottet ser det som anmärkningsvärt att regeringen lägger fram ett förslag som är avsett att skydda svensk arbetskraft från europeisk konkurrens i ett läge då Sverige ligger i förhandlingar om ett utvidgat samarbete med EG inom ramen för EES och då riksdagen beslutat om en svensk medlemskapsansökan.

Utskottet finner också regeringens slutsats tveksam att lagförslaget inte skulle stå i strid mot diskrimineringsförbudet enligt Romfördraget.

Den i sammanhanget intressanta s.k. Rush Portuguesa-domen i EG-domstolen, i vilken uttalats att en medlemsstat kan utvidga sin lagstiftning eller sina kollektivavtal till att gälla alla som arbetar inom staten, torde ha begränsad innebörd eftersom det är s.k. allmängiltigförklarade kollektivavtal som avses. Allmängiltigförklaring av ett kollektivavtal är ett rättsmedel som saknas i Sverige. Dessutom är det staten, inte fackföreningarna, som kan utsträcka kollektivavtal till att gälla alla som utför arbete inom territoriet. Vad som torde åsyftas i domen är att gästande företag är skyldiga att respektera det grundläggande sociala skydd för lönenivån som följer av värdlandets lagstiftning om minimilön. Utskottet finner det svårt att tro att EG-domstolen skulle godta en rätt för fackliga organisationer att efter eget gottfinnande vidta stridsåtgärder mot berörda arbetsgivare och att kollektivavtal som framtvings under sådana förhållanden skall ges giltighet framför äldre avtal.

Förslaget inrymmer enligt utskottets mening problem även från GATT-synpunkter såvitt avser den där pågående liberaliseringen av tjänstehandeln. Svenska fackliga intressen kan komma att hindra importkonkurrens genom skillnader i löneläge, något som står i strid med de frihandelssträvanden som Sverige i andra sammanhang ställer sig bakom. För att åstadkomma den effektivare resursanvändning som är nödvändig för balansen i såväl den svenska som internationella ekonomin är det nödvändigt att stimulera konkurrensen och avlägsna handelshinder.

Utskottet ser liksom motionärerna en risk att svenska fartyg utsätts för repressalier i främmande hamnar. Särskilt känsligt är det i förhållande till fartyg i nordiska internationella fartygsregister, där avtal godkänts av andra nordiska fackliga organisationer.

Regeringen har enligt utskottets mening en egenartad syn på internationell solidaritet. Stridsåtgärder från de svenska organisationernas sida kan leda till arbetslöshet för filippinare. Det är knappast heller troligt att polacker som kämpat sig till kollektivavtal uppskattar att bli fråntagna sitt förhandlingsresultat och berövas sina arbetsmöjligheter.

Över huvud taget finner utskottet det anmärkningsvärt att inget försök gjorts att analysera behovet eller effekterna av förslaget. Förslaget är illa genomtänkt och skadligt för Sveriges relationer med EG.

Utskottet anser liksom motionärerna att relationerna mellan svensk arbetsrätt och EG-rätten måste analyseras av den kommande arbetsrättsliga utredningen. Som framförs i motion A755 av Sonja Rembo m.fl. (m) bör frågan om konflikter mot utländska parter övervägas i samband med den arbetsrättsliga utredningen.

Vad som anförts innebär att utskottet tillstyrker motionerna A46 och A755 samtidigt som motion A47 får anses tillgodosedd. Propositionen avstyrks således av utskottet liksom övriga i sammanhanget behandlade motioner.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ändring i medbestämmandelagen m.m.*

att riksdagen

dels med bifall till motion 1990/91:A46 yrkande 1 och med

anledning av motion 1990/91:A47 yrkande 1 avslår proposition 1990/91:162 samt motionerna 1990/91:A743, 1990/91:A747 och 1990/91:A760,

dels med bifall till motionerna 1990/91:A46 yrkande 2 och 1990/91:A755 yrkande 7 samt med anledning av motion 1990/91:A47 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om behovet av en arbetsrättslig utredning,

2. Ändring i medbestämmandelagen m.m. (mom. 1)

Elver Jonsson (fp), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c) och Gunhild Bolander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Det är" och på s. 8 slutar med "dessa delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att propositionen bör avslås. Det måste, som påpekas i motion A47 av Elver Jonsson (fp) och Börje Hörnlund (c), anses felaktigt att inför en EG-ansökan vidta åtgärder som skiljer ut Sverige från övriga Europa. Ett omfattande anpassningsarbete pågår, och steg bör inte tas i motsatt riktning. Utskottet anser liksom motionärerna att strävan bör vara att harmonisera den svenska lagstiftningen med EG-rätten och inte att skapa nya lagar som står i strid med den.

Innebörden av förslaget är att den fackliga organisationen inte skall behöva redovisa några skäl för ett blockadbeslut. En svensk fackförening skall alltså få avgöra om en portugisisk organisation förhandlat ut till en tillräckligt hög lön. Det finns enligt utskottets mening en risk att de föreslagna reglerna missbrukas så att i stort sett alla utländska fartyg med icke-svenska kollektivavtal kan blockeras.

Vidare anser utskottet det tveksamt om förslaget ligger i linje med den s.k. Rush Portuguesa-domen i EG-domstolen. Detta mål rör sådana kollektivavtal som upphöjts till allmängiltiga. Regeringens förslag bygger däremot på att de fackliga organisationerna efter eget gottfinnande skall kunna vidta stridsåtgärder. Förslaget är enligt utskottets mening också diskutabelt från synpunkten att länder bör respektera varandras lagstiftning och civilrättsliga avtal. Det kan leda till orimliga konsekvenser. Ett svenskt kollektivavtal kan komma att gälla på ett fartyg trots att den enda bindningen till Sverige är att lastning skett här. Att det portugisiska facket eller besättningen redan förhandlat fram ett avtal spelar ingen roll; det svenska avtalet gäller.

Utskottet anser att regeringen har en egenartad syn på internationell solidaritet. Resultatet av den föreslagna lagändringen skulle kunna bli att besättningar från utvecklingsländer blir arbetslösa. En lag som kränker andras kollektivavtal kan knappast bidra till en positiv utveckling i dessa länder.

Den svenska arbetsrätten tillskapades under 1970-talet. Sedan dess har mycket skett vilket gör en översyn nödvändig. Bl.a. med hänsyn till den osäkerhet som råder om svensk arbetsrätt i förhållande till EGs lagstiftning är det enligt utskottets mening angeläget att en utredning tillsätts snarast.

Vad som anförts innebär att utskottet tillstyrker motion A47 samtidigt som motionerna A46 och A755 får anses tillgodosedda. Propositionen avstyrks således av utskottet liksom övriga i sammanhanget behandlade motioner.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ändring i medbestämmandelagen m.m.*

att riksdagen

dels med bifall till motion 1990/91:A47 yrkande 1 och med anledning av motion 1990/91:A46 yrkande 1 avslår proposition 1990/91:162 samt motionerna 1990/91:A743, 1990/91:A747 och 1990/91:A760,

dels med bifall till motion 1990/91:A47 yrkande 2 samt med anledning av motionerna 1990/91:A46 yrkande 2 och 1990/91:A755 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om behovet av en arbetsrättslig utredning,

3. Lagstiftningens tillämpning på andra länders sjöfart (mom. 2)

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Med anledning" och slutar med "motion A773" bort ha följande lydelse:

Av tradition har Sverige alltid hävdats sjöfartens internationella karaktär. Sverige har aktivt deltagit i det internationella samarbetet, och landet har motsatt sig de nationella krav på lagstiftning som vid olika tillfällen framförts av andra länder.

Om olika länders nationella lagstiftning i fortsättningen kommer att reglera sjöfartens villkor så blir fri sjöfart inte längre möjlig. Det är därför enligt utskottets mening viktigt att regeringen i internationella sammanhang med kraft hävdar vikten av internationell rättstillämpning för sjöfarten.

Det av regeringen framlagda förslaget i den nu behandlade propositionen innebär rent formellt att den svenska lagens tillämpningsområde begränsas. Den faktiska innebörden är dock en helt annan. Förslaget medför nämligen att de svenska fackliga organisationerna genom konflikt kan tilltvinga sig svenska avtal som dessutom skall ha företräde framför redan träffade utländska kollektivavtal och detta just därför att anknytningen till svenska förhållanden är svag. Förslaget står enligt utskottets mening i strid med strävandena att hävda en internationell rättstillämpning för sjöfarten.

Vad utskottet anför med anledning av motion A773 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *lagstiftningens tillämpning på andra länders sjöfart*

att riksdagen med bifall till motion 1990/91:A773 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

1990/91:AU21

Särskilt yttrande

Anna Horn af Rantzien (mp) anför:

Regeringens förslag har enligt min mening goda skäl för sig. Med tanke på de farhågor som framförts om missbruk av reglerna anser jag dock att en utvärdering bör ske om ca tre år.

Propositionens lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet

1990/91:AU21

Bilaga

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet

dels att 42 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 25 a § och 31 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 a §

Ett kollektivavtal som är ogiltigt enligt utländsk rätt på den grunden att det tillkommit efter en stridsåtgärd är trots detta giltigt här i landet, om stridsåtgärden var tillåten enligt denna lag.

31 a §

Är en arbetsgivare bunden av ett kollektivavtal som denna lag inte är direkt tillämplig på och träffar han därefter ett kollektivavtal enligt bestämmelserna i 23–24 §§ skall i de delar avtalen är oförenliga det senare avtalet gälla.

42 §

Arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation får ej anordna eller på annat sätt föranleda olovlig stridsåtgärd. Sådan organisation får ej heller genom understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig stridsåtgärd. Organisation som själv är bunden av kollektivavtal är även skyldig att, om olovlig stridsåtgärd av medlem förestår eller pågår, söka hindra åtgärden eller verka för dess upphörande.

Har någon vidtagit olovlig stridsåtgärd, får annan icke delta i åtgärden.

Bestämmelserna i första stycket första och andra meningarna gäller endast när en organisation vidtar åtgärder med anledning av arbetsförhållanden som denna lag är direkt tillämplig på.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.